

Turinys

Pamatų akmuo politinės tautos ateičiai	♦	7
Pamestas raktas	♦	10
<i>Karaliaus Zigmanto III privilegija dėl Statuto patvirtinimo, pasirašyta 1588 m. sausio 28 d.</i>	♦	15
<i>Leono Sapiegos prakalba į valdovą Zigmantą III</i>	♦	17
<i>Andriaus Rimšos panegirika Leono Sapiegos herbui</i>	♦	21
<i>Leono Sapiegos prakalba į visus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomus</i>	♦	23

PIRMAS SKYRIUS

Apie mūsų, valdovo, asmenį	♦	25
----------------------------	---	----

ANTRAS SKYRIUS

Apie krašto gynybą	♦	61
--------------------	---	----

TREČIAS SKYRIUS

Apie šlėktų laisves ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išplėtimą	♦	79
---	---	----

KETVIRTAS SKYRIUS

Apie teisėjus ir apie teismus	♦	127
-------------------------------	---	-----

PENKTAS SKYRIUS

Apie kraičio skirtinę ir apie dovį ◆ 241

ŠEŠTAS SKYRIUS

Apie globą ◆ 259

SEPTINTAS SKYRIUS

Apie užrašymus ir pardavimus ◆ 273

AŠTUNTAS SKYRIUS

Apie testamentus ◆ 297

DEVINTAS SKYRIUS

Apie pakamarius pavietuose ir apie žemės bylas;
apie ribas ir apie ežias ◆ 305

DEŠIMTAS SKYRIUS

Apie girias, apie medžiokles, drevinius medžius,
ežerus ir pievas ◆ 335

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Apie smurtą, muštynes ir bajorų galvapičius ◆ 351

DVYLIKTAS SKYRIUS

Apie galvapičius ir apie atlygius už paprastus žmones,
ir apie tokius žmones ir šeimynykščius, kurie bėga nuo savo ponų,
ir apie samdytus tarnus ◆ 409

TRYLIKTAS SKYRIUS

Apie grobimus ir atlygius ◆ 431

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Apie visokių luomų vagystes ◆ 441

PAMATŲ AKMUO
POLITINĖS TAUTOS ATEIČIAI

Atversdamas pirmuosius senojo lietuvių teisyno lietuviško vertimo puslapius ne iš karto supratau, prie kokių svarbių mūsų tautos civilizacijos versmių jis mus veda. Tiesą sakant, iš pradžių šiek tiek pasiduodamas dabarties Lietuvos politinės mąstysenos inercijai teisės paminklui buvau paskyręs garbingą vietą tokioje knygų lentynoje, kurioje kaupiami kilnios praeities liudijimai, su mūsų laikų tikrove neturintys labai daug bendra. Atrodo, ką tie seni teisės žodžiai gali mums dabar reikšti. Man iš atminties neblunka seno bendražygio, svarbaus nepamirštinių *Akiračių* mėnraščio redakcijos rato autoriaus ir istoriko Vinco Trumpos kartojama mintis, jog naujoji Vasario 16-osios Lietuva beveik nieko bendra neturi su senąja Didžiąja Kunigaikštija – luomine, feodالية monarchija. Toks požiūris ir šiandien svarbiomis progomis suskamba svarstant Vyčio vėliavos ir mūsų trispalvės reikšmes. Visada abejoju tokia samprotavimo kryptimi, tačiau nekilo dvejonė, kad ir šis požiūris turi teisę gyvuoti.

III Lietuvos Statuto vertimas dabar yra giliau svarstyti skatinantis šaltinis, kurį turint galima bandyti geriau suprasti senosios politinės kultūros, valstybės santvarkos ir piliečių bei valdžios santykius. Dar svarbiau, kad išsilavinusiam skaitytojui į rankas atiduodamas leidinys verčia atsigręžti į praeitį mūsų Lietuvos Respublikos dabarties ir ateities labui. Juk trys dešimtys valstybės laisvės metų iš esmės nepakeitė iš sovietų priespaudos laikų paveldėto atsainaus santykio su teise ir teisės sistema. Tarytum ir toliau teisės prigimtis būtų svetimųjų užkariautojų primesta, priklausytų uždaram teisininkų klanui, o ne visai tautai kaip suvereniui.

Prisimindamas Vasario 16-osios Lietuvos Respublikos viešųjų santykių bei teisinių procesų aidus, labai stipriai paveiktas amerikietiškos demokratijos ir teisės kultūros principų politinės emigracijos JAV laikais, suprantu, kad kaip amerikiečiai politine tauta virto pirmiausia dėl Konstitucijos – svarbiausio politinės tapatybės pamato, taip ir senieji lietuviai galėjo būti Lietuvos Statuto jungiama visuma, kurion sutilpo skirtingomis kalbomis kalbėję ir skirtingai Dievą garbinę bendrataučiai. Juk ta Lietuva buvo politinė bendruomenė, šventai įtikėjusi, kad be jos valios jokie įstatymai negali būti priimti. O jei jau sutarta dėl bendro būvio taisyklės, tai ir jos sąmoningas laikymasis yra garbingo piliečio bruožas.

Nuostabu, kad net enciklopedijose įsitvirtinęs III Lietuvos Statuto aprašymas atveria kažkodėl labai lengvai užmirštas savybes, primenančias laikus, kai piliečiai galėjo ne tik išrinkti svarbiausius vykdomosios ir teisinės valdžios pareigūnus, bet ir legaliai protestuoti prieš valdžios sprendimus, jeigu jiems nepritarė. Labai tikėtina, kad daugumai šiandienos lietuvių šie bruožai regisi kaip tolimos praeities egzotika, tačiau mano gyvenimo dešimtmečiai nuolat primindavo, jog Amerikoje šie principai iki dabar gyvuoja. Gal net sudaro politinės civilizacijos pamatų pamatus. Tai ne Holivudo fikcija, o pilietinės sąmonės tikrovė. Teismų ir procesinių veiksmų supratimas, teisėjų vaidmuo ginant besibylinėjančių pusių lygiateisiškumą, kruopščiausias įrodymų ir argumentų surinkimas – visa tai iš tiesų yra piliečių kultūros dalis.

Galima tik stebėtis, kad keletą šimtmečių galiojęs senasis lietuvių teisyne šandien yra taip menkai pažintas ir aptarinėjamas. Vartant vertimo rankraštį nesyk kilo mintis, kad Tado Kosciuškos laikais lietuvių teisinė sąmonė buvo arčiau nepriklausomos Amerikos, negu dabar yra nepriklausoma Lietuva. Per visus trisdešimt metų ne tik visuomenės apklausos rodė, kokiose mūsų žmonių akiračio žemumose dunksojo teismai ir teisėjai. Ar daug pasikeitė ta padėtis? Kita vertus, pati visuomenė taip pat stokojo garbingo žaidimo, sujungiančio moralės ir teisės principus. Pritarčiau tiems intelektualams ir visuomenės kritikams, kurie aiškina, kad visa tai yra ilgų Rusijos viešpatystės mūsų šalyje padariniai. Rusiškas despotizmas ir sovietinis rusų valdžios siekis įstatymus paversti tik valdžios įrankiu, savo beveik beteisius pavaldinius parklupdyti prieš administracijos

altorių „įkalė“ mūsų žmonėms gilumines abejones teise. Ji, atrodo, taip ir liko galios priemone, kuri nuo pačių bendrapiliečių valios nepriklauso. Mano akyse tai ir yra per menkai pastebimi sąmonės ir visų valdžių elgesio pančiai, kurie dabarties lietuviams varžo ne tik sparnus, bet ir kojas.

Dabar gręžiant akis į senosios teisės kultūros palikimą norisi tikėti, kad lietuviai giliau suvoks savo politinės atskirybės versmes, o protėvių teisės ir teisingumo supratimas stiprins tai, kas be širdies ir proto pastangų yra pasmerkta lėtai vegetacijai ir menkavertiškai liūdno biurokratinės patirties kartojimui. Prisipažinsiu, per dešimt metų Lietuvos prezidento kabinete labai skausmingai supratau šiuos iššūkius. Tad tik džiaugtis galime,

kad jaunieji istorikai atrideno pamatinį mūsų politinės civilizacijos akmenį ten, iš kur jis per kone du šimtmečius buvo pašalintas rusų viešpatavimo. Žinau, nebus lengva, tačiau reikia stengtis,
kad akmuo ant akmens tuos pamatus
ir toliau stiprintų.

Lietuvos Respublikos Prezidentas

Valdas Adamkus

PAMESTAS RAKTAS

Atvertus iškilmingą senosios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos politinės civilizacijos įrodymą, pirmąsyk išguldytą ta kalba, kuri anuomet – 1588 Viešpaties metais – buvo nustumta į viešojo gyvenimo pašalį, pirmiausia kyla mintis apie šiandienę kilnaus sumanymo autorių intenciją: įteikti garbiajam Skaitytojui senųjų mūsų šalies piliečių tapatybės supratimo raktą. Nevienareikšmio apsisprendimo būta, kai ryžtasi solidžiausią mūsų praeities knygą pateikti be jokių komentarų, be istoriografijos apžvalgos, be senųjų teisės terminų žodyno. Tarsi pats leidėjų veiksmas būtų it kokia simbolinė mįslė. Vienas jos išgliaudymo būdas būtų paprastas paaiškinimas, kad III Lietuvos Statuto vertimo tekstas jau kuris laikas buvo prieinamas svetainėje www.3statutas.lt, o jo tyrinėjimas ir aiškinimas, jau seniai pradėtas ir, tikėtina, niekad nesibaigsiantis, čia turi būti nuolat skelbiamas. Suprask, iškilmių Knyga ir akademinis jos šešėlis internete priimtinai kaip viena visuma.

Išsilavinusių Vakarų pasaulio skaitytojų aplinkoje nuskambėjus vienišam žodžiui *Knyga* pirmiausia būtų pagalvota apie Šventąjį Raštą – *Bibliją*. Seniesiems lietuviams jų paveldėtas teisynas taip pat siejosi su tokiu šventumu. Juk ne veltui dar XVIII amžiaus pabaigoje buvo tariama, kad mūsų piliečiams *Lietuvos Statutas* reiškė panašiai tą patį, ką žydams *Talmudas*.

Dabar III Lietuvos Statuto lietuviško vertimo knyga gali būti atverčiama kaip tas miglotos atminties šifro raktas, galintis – bet tik kantraus įsiskaitymo ir stiprios valios pastangomis – padėti suprasti svarbiausias anos Lietuvos piliečio paslaptis. Tiesą sakant, pamestos relikvijos metafora turi

ДѢЛЪ ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ ДІОКІ

ѾМЛАДЕНІШОГО ГДРА КОРОЛА ЕГО МЛСТН
ЖНІСНМОУЪТА ТРЕТЕГО НАКОРОМАЦЫН
БЪКРАКОВЕ ВЫДАНЫ : РОКУ
1747 ПН,

ДРУЖИВАНЮ ВЛАДИМІРЪТИТЪТИ ОПАЛІВАНІЮ

ВЪДРЪКАРНН ДОМУ МАМОНИЧОВЪ.

ЗДЕКН ІПРИБНАЛЪ КОРОЛА ЕГО МЛСТН.

kreipti mintis į tokį pametimą, kuris primintų senų aprūdijusių daiktų krūvoje visą laiką buvusį tą vieną raktą, kurio durys ir spyna jau dingę iš atminties.

Akylas ir darbštus mūsų dienų Lenkijos teisės istorikas Sławomiras Godekas pastebėjo, kad III Lietuvos Statutas, nepaisant nuostabaus fakto, jog jis pustrečio šimtmečio lėmė senosios Didžiosios Kunigaikštijos santvarką ir žmonių gyvenimą, nugrimzdo užmarštin taip giliai, kad jo turinys ir senosios civilizacijos dvasia ėmė beveik nieko nebereikšti. Dabar svarbiau kas kita: pastebėjęs istorijos tuštumą šis autorius pabandė užpildyti ją pūkiais 800 puslapių knyga.

Gal kiek paradoksu dvelkia sumanytojų peršama lietuviško III Statuto versija. Mat darbščių istorikų Stanislovo Lazutkos, Edvardo Gudavičiaus, Irenos Valiukonytės ir keleto kitų mokslininkų dėka svarbiausio senųjų lietuvių teisyno – rankraštinio I Lietuvos Statuto – tyrimai, aiškinimai, vertimai ir publikacijos jau kone pusamžį išdidžiai puošia akademinų bibliotekų lentynas. Jie mokslo pasaulyje gerai žinomi ir prieinami.

Tačiau neperdėta ir S. Godeko mintis, kad 1588–1840 m. galiojusi ir *tautų pavasarį* pasiekusi trečioji lenkų kalba spausdinta teisyno versija liko mažiausiai tyrinėtą. Ypač maža supratimo, kaip jo sudarytojų intencija atsispindėjo LDK ir jos piliečių teisės kultūroje. Beje, būtent sociokultūriniai kodekso aidai lenkiškoje literatūroje ilgus dešimtmečius – nuo Józefo Kraszewskio ir Ignacy’o Daniłowicziaus iki Czesławo Miłoszo ir Andrzejaus Zakrzewskio – buvo labai svarbūs.

Kartodami, kad III Lietuvos Statutas senosios LDK saulėlydyje buvo mūsų tapatybės pamatinis akmuo, turime atsigręžti į poetiškai talpią ir skausmingai prieštarinę lenkų ir mūsų poeto Czesławo Miłoszo mintį: šiuolaikiniai lietuviai kone stebuklą sukūrė išlikdami, prisikeldami, atlaikydami istorinio likimo smūgius, ypač imperinės Rusijos invaziją. Tačiau tame kelyje į dabartį jie iš politinės civilizacijos subjekto pavirto filologijos produktu. Ne teisės kultūros formos, o lietuvių kalbos skambesys virto lemtingu tautinio atpažinimo įrankiu.

Metaforoms kalbant, istoriko pareiga priminti, kad pati abiejų reiškinų priešprieša yra labai sąlyginė. Ilgą rusų viešpatystės mūsų šalyje šimtmetį tie pradai buvo susipynę ir tarpusavyje lemtingai rungėsi. Savos teisės kaip tautos dvasios ir valstybės pamato supratimas nebuvo svetimas teisės

magistrams Simonui Daukantui, Ignacy'ui Daniłowicziui, Józefui Jaroszewicziui – žymiausiems XIX a. pirmos pusės istorikams. Yra specialių darbų, įrodinėjančių, kaip Statuto kalba smelkėsi į Adomo Mickevičiaus *Poną Tadą*. Dar po šimtmečio tą patį A. Mickevičiaus darbą savo talentingame lietuviškame istoriniame romane *Blaškomos liepsnos* pabandė padaryti Fabijonas Neveravičius. Žinoma, lemtingų kultūros formų ieškojęs Stepono Batoro universiteto teisės studentas Czesławas Miłoszas pats šias sąsajas puikiai nujautė.

Beje, ir naujybinių, kalba grįstą tapatybę brandinę lietuvių humanitarai ne iš karto griovė politinės ir etninės tautiškumo nuojautos tiltus. Štai prieš pat Antrąjį pasaulinį karą paskelbtame fundamentaliame lietuvių literatūros istoriko Vinco Maciūno veikle *Lituanistinis sąjūdis XIX amžiaus pradžioje* (jo rimčiausiais pasekėjais laikytini Jurgis Lebedys ir Meilė Lukšienė) labai rimtai apmąstė 1800 m. paskelbtą III Lietuvos Statutui skirtą Tadeuszo Czackio dvitomį *Apie lietuvių ir lenkų teisę*. V. Maciūnas labai taikliai atpažino XIX a. pradžios autorių pastangas teisės tradicijoje ieškoti naujybinės lietuviybės galimų atramų. Mykolo Romerio, Mykolo Biržiškos, Augustino Janulaičio aplinkoje ši V. Maciūno įžvalga buvo visiškai suprantamas dalykas, tačiau užgriuvęs sovietmetis ir Vasario 16-osios Respublikos pabaiga galutinai palaidojo šią tradiciją.

Senoji Lietuva buvo Lietuvos Statuto tauta (plg. amerikiečiai yra Amerikos Konstitucijos tauta), o rusų imperinė, dar labiau – rusų sovietinė – diktatūra įdiegė mums, jog teisė – tai tik svetimos ar savos valdžios priemonė pavaldiniams valdyti. Dingo teisės istorijos potencialas, užsimiršo kone episteminė teisės paminklo svarba. Kas šiandien, užsidaręs vien lietuviškoje lektūroje, susigaudys, ką reiškė paskutiniais III Lietuvos Statuto galiojimo dešimtmečiais solidžių mąstytojų, išmintingų senosios teisės žinovų pabrėžta mintis: net jei archajiškame teisyne vis didėjo dalis su gyvenama tikrove prasilenkiančių straipsnių (buvo sakoma, jog bent jau civilinės teisės plotmėje prasmingas liko mažesnis trečdalis teisyne), jis vis dar priminė teisės dvasią, moralės principus ir griežtos logiškos kalbos vienovę. Net literatūrinė paminklo vertė buvo iškelta.

Dabar iš naujo atverčiamos Knygos sumanytojų ir vertėjo idealizmas yra akivaizdus. Tačiau tas idealizmas nėra patetiškas. Jei bus išdrįsta šio

leidinio neužkelti ant labai aukštos lentynos ir demonstratyviai padėti šalia mūsų Respublikos Konstitucijos (juk retai kuris teisėjas, nelaukdamas Konstitucinio Teismo potvarkių, ją atverčia dabarties procesuose ir remiasi skelbdamas savo nuosprendžius), jei šis tekstas bus skaitomas ir Talmudas inteligentiškame apsišvietusių sekuliarių žydų salone, galime tikėtis ne tik simbolinės naudos. Tik taip kilnus senųjų lietuvių palikimas pasitarnaus mūsų visų bendrai ateičiai.

Istorikas Egidijus Aleksandravičius

*Karaliaus Zigmanto III privilegija dėl Statuto patvirtinimo,
pasirašyta 1588 m. sausio 28 d.*

ZIGMANTAS TREČIASIS,
DIEVO MALONE LENKIJOS KARALIUS, LIETUVOS,
RUSIOS, PRŪSIJOS, ŽEMAITIJOS, MAZOVIJOS,
LIVONIJOS DIDYSIS KUNIGAİKŠTIS, TAIP PAT
DIEVO MALONE PASKIRTAS ŠVEDŲ, GOTŲ,
VENDŲ KARALIUS IR SUOMIJOS BEI KITŲ
DIDYSIS KUNIGAİKŠTIS

Skelbiame viešai tuo mūsų raštu visiems bendrai ir kiekvienam asmeniškai, dabar [gyvenantiems] ir vėliau [gyvensiantiems], kad ponai tarėjai ir mūsų pareigūnai bei Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasiuntiniai, būdami visuotiniame mūsų laimingos karūnacijos seime, visų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomų piliečių vardu pateikė mums patvirtinti Statutą, tai yra teisingumo vykdymo tvarką, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomų deputatų, tam [reikalui] pavietų seimeliuose išrinktų ir paskirtų, pataisytą, mūsų elekciniame seime prie Varšuvos peržiūrėtą, prašydami, kad tą Statutą, naujai jų pataisytą, šalia kitų jų teisių ir laisvių mūsų privilegija patvirtintume ir įsakytume suteikti ir naudojimui duoti visiems Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomams, nurodydami mums su seimo konstitucijomis ir nutarimais, kad mes tai padaryti privalome.

Mes, valdovas, žinodami mūsų turimą pareigą, kad mes toms valstybėms, kuriose mus Viešpats Dievas iš savo šventos malonės ir valios bei geranorišku abiejų tautų, Lenkijos Karūnos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės, išrinkimu pasodinti teikėsi, privalome jų teises, laisves ir pranašumus ne tik pilnai ir nejudinamai laikyti, bet kaip galima labiau didinti, teisingumą ir gynimą vykdyti, prisimindami taip pat ir tai, kaip tos abi garbingos tautos, Lenkijos ir Lietuvos, atsisakiusios daug kitų garbingų ir kilnių ponų, kurie siekė tų valstybių su dideliais pažadais ne tik dėl padauginimo šlėktų teisių, laisvių ir pranašumų, bet ir plėtimo tų valstybių bei padidinimo joms didelių naudų, į mus savo noru ir valia palinkę, mus valdovu, savo aukščiausiuoju ponu, į Lenkijos Karūną ir į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę paimti panorėjo, už

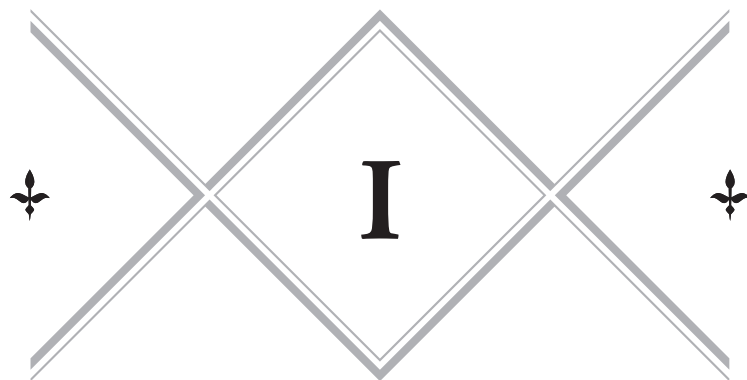
ką mes būdami dėkingi jiems ir norėdami jiems visada visokių teisių, laisvių ir pranašumų pagal mūsų protėvių pavyzdį pridėti ir padauginti, tuo laiku iš mūsų, valdovo, pareigos sutariant su ponais mūsų tarėjais ir su visais luomais, abiejų tautų mūsų visuotiniame karūnaciniame seime būnančiais, tą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisės Statutą, naujai pataisytą, šia mūsų privilegija tvirtiname ir visiems Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomams naudojimuisi visiems būsimiems laikams suteikiame. Pagal kurį jau kaip mes patys, valdovas, taip ir visi kiti luomai, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės piliečiai, elgtis turime ir pagal šią mūsų priesaiką, kurią dėl visų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teisių ir laisvių padarėme, pažadame ir įsipareigojame ir jau visose žemėse ir pavietuose, visokiose apygardose ir teismuose, priklausančiuose Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei, visi teisminiai reikalai pagal tvarką, šiame Statute, naujai pataisytą ir aprašytą, turi būti pradėti vykdyti nuo ateinančių tūkstantis penki šimtai aštuoniasdešimt devintųjų metų Trijų Karalių Romos katalikų šventės žemės teismo sesijose. Tačiau ir po to visada, kai bus to poreikis, laisvę šio Statuto pataisymo pilnai saugojame. O kad tuo greičiau visų žinojimui ir naudojimui galėtų būti, dėl to naujai pataisytą Statutą ir su žemės privilegijomis lenkišku ir rusėnišku raštu spausdinti ir į pavietus išsiuntinėti įsakome. Kaip ir dėl geresnio tikrumo ir patvirtinimo to Statuto šią mūsų privilegiją, mūsų karūnaciniame seime mūsų ranka pasirašę ir mūsų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės antspaudą prie jo prikabinti įsakę, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės luomams suteikėme. Vis dėlto šis naujai pataisytas Statutas ryšiams ir užrašymams unijos niekuo priešingas būti ir niekuo kenkti ir žeminti neturi. Rašyta Krokuvoje 1588 metais nuo Dievo Sūnaus gimimo sausio mėnesio 28 dieną.

Karalius Zigmantas

Leonas Sapiega,
Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės
pakancleris

Gabrieliūs Vaina, raštininkas

(Iš rusėnų kalbos vertė Ričardas Jaramičius
ir prof. Jevgenij Machovenko)

SKYRIUS

*Apie
mūsų, valdovo,
asmenį*

В С В С П О С Т А В Л Е Н И Я

А р т ы к у л ъ а

Бити и бывати великого княства литовского и сими иными
 право писаными и иже на враны суконны быти маю.

На прозв мши Грѣв иже судем и шлюзем и по стору при
 етою и по стору дѣлили емо вимв и бывати емв вехв земля
 паньства нашего великого княства литовского и иже вехв
 синафатв панѣ радѣ дохоних вивеств сий панѣ хордѣ бонихв шма
 хтѣу и бытѣ и вехв по раныхв нашихв и вехв стѣно встѣмв па
 стѣе нашомв великомв княствѣ литовскомв и иныхв вехв
 земля здравна су стому паньствѣу при ед хангыхв и по оквши и
 вышв шото стѣну а рони шото сими и дрими правы и стѣи су
 лы и встѣмв де стѣи стѣи ни де писаными и иже на враны суконны
 рѣти и стѣи вѣсти маемв стѣи де гудѣ земцы из ат раничниси
 великого княства литовского и при де рѣчи и иже мв и обвѣд
 и бытѣ емв при былы е люди и стѣи де правомв маю бытѣ и ед
 фоны и на стѣи вранѣ хтѣ рѣ хтѣ вши стѣи стѣи.

А р т ы к у л ъ б

Мы Грѣв шлюзем нисого не сарати назавично победане
 хотѣи рѣчи шало а ма стѣи стѣи нашотѣ Грѣвотѣ и вранѣ а
 а а бо зари

I Straipsnis

VISI LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTYSTĖS
PILIEČIAI ŠIA VIENA RAŠYTINE TEISE IR MŪSŲ
SUTEIKTA TURI BŪTI TEISIAMI

Visų pirma, mes, valdovas, pažadame ir įsipareigojame ta pačia priesaika, kuria prisiekėme visų mūsų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valstybės žemių piliečiams, kad visus kunigaikščius, dvasininkus ir pasauliečius ponus tarėjus, vėliavinius ponus, šlėktas, miestus ir visus savo pavaldinius bei visus luomus toje mūsų valstybėje, Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, ir visose kitose žemėse, nuo seno tai valstybei priklausančiose, pradedant nuo aukščiausiojo luomo ligi pat žemiausiojo, ta pačia teise ir straipsniais, žemiau šiame Statute surašytais ir mūsų suteiktais, turime teisti ir tvarkyti ♦ Taip pat svetimšaliai, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės užsieniečiai, atvykėliai ir koku nors būdu atsikėlę žmonės turi būti teisiami ta pačia teise ir tose [teismų] apygardose, kur kas prasižengs ♦

[Apie
mūsų,
valdovo,
asmenį

I I *straipsnis*

MES, VALDOVAS, PRISIEKIAME NIEKO NEBAUSTI
UŽ AKIŲ APKALBĖTO, NORS TAI IR BŪTŲ
SUSIJĘ SU MŪSŲ, VALDOVO, DIDYBĖS ĮŽEIDIMU
AR RESPUBLIKOS IŠDAVIMU ♦ IR TAIP PAT JEIGU
KAS KĄ DĖL TŲ DALYKŲ NETEISĖTAI APKALTINTŲ,
DĖL MŪSŲ, VALDOVO, DIDYBĖS ĮŽEIDIMO AR
RESPUBLIKOS IŠDAVYSTĖS, BET NEĮRODYTŲ,
TAS TUO PAČIU TURI BŪTI BAUDŽIAMAS

I
skyrius

Taip pat Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemių ir visų kitų žemių, nuo seno ir dabar tai valstybei, Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei, priklausančių, aukščiau išvardytiems prelatams, kunigaikščiams, dvasininkams ir pasauliečiams ponams tarėjams, vėliaviniams ponams, šlėktoms ir miestams pažadame mūsų, valdovo, žodžiu, kad prieš jokių tų aukščiau minėtų luomų žmogų nebus pradėtas viešas įdavimas ar įskundimas, slaptas įtarinėjimas, jokia pinigine, kraujo bausme, įkalinimu nei rangų, tarnybų ar turto atėmimu neturime kaltinti ir bausti ir to nedarysime, kad tik pirmiau seimo teisme, viešai nagrinėjant ir laikantis teisės tvarkos, kai skundėjas, tai yra ieškovas, ir atsakovas apskūstas stos asmeniškai, ir gale bus pakankamai įrodyta kaltė ♦ Ir kurie po teismo ir tokio įkaltinimo bus pripažinti kaltais, turi būti nubausti žemiau surašytuose straipsniuose nurodyta bausme ♦ O jeigu kas ką nors apkalbėtų dėl tų dalykų, dėl mūsų didybės įžeidimo ar Respublikos išdavystės, apkaltintų gėdai ir įžeidimui ir tai grėstų tam kaltinamajam garbės arba gyvybės netekimu arba kita kokia bausme, tada tas, kas kitą apkalbės ir apkaltins, bet neįrodys, ta pačia bausme turi būti baudžiamas ♦